

Heidegger'in "Nietzsche Beni Mahvetti!" Sözü Üzerine Bir İnceleme¹

Feyruze Cılız²

ORCID: 0000-0003-4196-7202

DOI: 10.55256/TEMASA.1027428

Öz

Bu makale, Heidegger'in uzun soluklu Nietzsche okuması sonucunda dile getirdiği düşünülen "Nietzsche beni mahvetti!" sözü üzerine bir araştırma sunmaktadır. Heidegger neden böyle bir serzenişte bulunmuş olabilir? Onu böylesi bir çöküntü ya da yorgunluğa götüren neden ne olabilir? Heidegger Nietzsche'nin felsefesini hangi amaçla yorumlamaya başlamıştır? Yorumlarının başlangıcı ve sonu arasında bir değişim söz konusu mudur? Bu tarz sorular eşliğinde Heidegger'in Nietzsche okumasına Heidegger'de yarattığı etki bağlamında yaklaşmak mümkündür. Heidegger'in bu sözü sarf ettiği varsayılırsa, Nietzsche'yle yüzleşmesinin sonuçlarını açığa çıkarmak gerekecektir. Heidegger Nietzsche'de metafizik, sanat, politika, bilgi, bilim, din gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Heidegger Nietzsche'yi doğru anlamak gerektiği noktasında oldukça ısrarcıdır. Ona göre Nietzsche'yi anlamak yirminci yüzyılı ve sonraki yüzyılları doğru anlamak açısından önemlidir. Nietzsche'nin felsefesini tam olarak anlayabilme girişimi Heidegger'in 1936-1950 yılları arasındaki çalışmalarında yer alır. Bu sürecin Nietzsche gibi kapalı bir filozofu anlamak açısından uzun ve sıkıntılı geçtiği söylenebilir. Öyle ki, Heidegger hem kendi felsefe yapma tarzından hem de Nietzsche'nin felsefesinin zorluğundan kaynaklı farklı düşünceler öne sürmüştür. Sonuç olarak Heidegger için Nietzsche'yi yorumlama süreci pek kolay bir süreç olmamıştır.

Anahtar kelimeler: Heidegger, Nietzsche, Metafizik, Politik Angajman, Dönüş, Üslup.

A Review On Heidegger's Remark "Nietzsche Ruined Me!"

Abstract

This article discusses a study on the remark "Nietzsche ruined me", which is thought to have been expressed by Heidegger as a result of his long-term reading of Nietzsche. Why could Heidegger have made such a remark? What could be the reason that led him to such depression or fatigue? For what purpose did Heidegger begin to interpret Nietzsche's philosophy? Is there a change between the beginning and the end of his comments? With such questions, it is possible to approach Heidegger's reading of Nietzsche in the context of the effect it created on Heidegger. Assuming that Heidegger made this remark, it would be necessary to reveal the consequences of his confrontation with Nietzsche. Heidegger focuses on subjects such as metaphysics, art, politics, knowledge, science, religion in Nietzsche. Heidegger is quite insistent at the point where it is necessary to understand Nietzsche correctly. According to him, understanding Nietzsche is important in terms of comprehending the twentieth century and centuries to come. The attempt to completely understand Nietzsche's philosophy takes place in Heidegger's works between 1936 and 1950. It can be said that this process was long and difficult for Heidegger in terms of understanding a closed philosopher like Nietzsche. Consequently, Heidegger presents opposing viewpoints due to both his own style of thinking and the difficulty of Nietzsche's philosophy. As a result, Nietzsche interpretation has not been easy for Heidegger.

Key Words: Heidegger, Nietzsche, Metaphysics, Political Engagement, The Turn, Style.

¹ Bu makale, yazarın *Heidegger'in Nietzsche Yorumunda Sanat ve Hakikat İlişkisi* başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. feyruzeceiliz@gmail.com

Giriş

Heidegger bütün bir Batı metafizik geleneğini Varlık sorununu açığa kavuşturmak adına destrüksiyona uğratmıştır. Burada destrüksiyon tahrip etmek anlamına gelmez, felsefe tarihindeki tanım ve açıklamaları yıkmak, uzaklaştırmak ve bir kenara koymak anlamına gelir. Bir başka ifadeyle destrüksiyon varolanın Varlık'ı olarak geçmişte bizimle konuşan şey için kulağımızı açık tutmaktır.³ Varlık ve varolanlar arasındaki farkı sorgulatan ve Varlık'ın ne olup olmadığı konusunda bizi uyandıran bir düşünür olarak Nietzsche üstü örtülen bu konuların yeniden düşünmenin konusu olmasını sağlayarak övülesi bir iş başarır. Heidegger'e göre Nietzsche'yi okuyan biri -onu doğru kavrama yolunu bulmuşsa şayet- uzun süredir unutulmuş varlık ve varolanlar meselesi üzerine yeniden düşünmek için bir fırsat yakalar. Ancak Heidegger sonraki yorumlarında Nietzsche'nin felsefesiyle nihilizmin doruk noktaya ulaştığını iddia eder. Nietzsche'nin nihilizmini Varlık'ın unutulması, Varlık ve varolanlar arasındaki ayrımın silikleşmesi ve Varlık'ın bir değere indirgenmesiyle ilişkilendirir. Peki, başı ve sonu arasında –özel iddiasını kaybetmemekle birlikte- ciddi farklılıklar barındıran Heidegger'in Nietzsche yorumu nasıl başlamıştır ve ne yönde ilerlemiştir?

Heidegger'in Nietzsche üzerine verdiği bir dizi ders ve seminerler yıllarca süren muazzam uzunlukta bir diyalogun ürünüdür. 1927 ve 1935 yılları arasında, Nietzsche'nin Heidegger'in düşüncesi üzerindeki etkisi güçlü bir şekilde hissedilir. Nitekim 1934'te rektörlük konuşmasında Nietzsche'ye önemli derecede yer verir. 1935'te Heidegger, Nietzsche'nin metafiziksel görevinin onun düşüncelerinin doğru bir kavranışı ile açığa çıkacağına inanır. Bu inanç, Heidegger'i Nietzsche arşivi ile iş birliği içine sokar. Heidegger, Nietzsche'nin toplu çalışmalarının yeni bir edisyonunun hazırlanmasında rol alır ve 1934'te yayın kurulu üyeliği yapar. Nietzsche'nin çalışmalarının ve mektuplarının eleştirel bir basımını yayımlamakla görevlendirilen bir komisyonda yer alır. Heidegger'in 1942 yılında *Güç İstenci*'nin yeni baskısının hazırlanmasında daha aktif olduğu görülür. 1936-1938 döneminde editörler komisyonu üyesi olarak yılda iki kez arşivi ziyaret eder. Ayrıca, Nietzsche derslerinin hazırlanmasında, Nietzsche'nin toplu eserlerinin editörü Karl Schlechta'ya danıştığı da bilinmektedir. 1939'dan sonra arşivle olan ilişkisinin ne olduğu belli değildir. Ancak Heidegger'in, 1941'deki toplantılara katılmadığı ve komisyonlarla olan ortak çalışmalarda yer almadığı bilinmektedir. Yine de Heidegger'in Nietzsche'nin düşüncesine olan ilgisi arşivle olan iş birliğini bitirdikten sonra da devam eder. 1941/42 yıllarında Nietzsche üzerine makaleler yayımlar ve bu çalışmalar 1951/52 yılının ilk dönemine kadar devam eder. Ancak ikinci dönemde Nietzsche tartışmaları kaybolmaya başlar. Böylelikle 1950'lerin başlarından sonra Nietzsche arka plana çekilir.⁴ Heidegger'in Nietzsche ile olan uzun diyalogunun ya da karşılaşmasının tarihsel seyrini gösteren bir diğer aşama 1936-1940 yılları arasında Nietzsche üzerine verdiği bir dizi ders ve seminerlerdir. Heidegger'in 1936/1937 güz dönemi dersleri *Sanat Olarak Güç İstenci*, 1937 bahar dönemi dersleri *Aynının Sonsuz Dönüşü*, 1939 bahar dönemi dersleri *Bilgi Olarak Güç İstenci*, 1940 bahar dönemi dersleri *Nihilizm* başlıklarını taşımaktadır. Bu dersleri 1961 yılında iki cilt olarak yayımlamıştır. Heidegger'in bu derin, karmaşık ve uzun soluklu Nietzsche çalışmaları birtakım güçlükler barındırır. Bu güçlükler, bir yandan Nietzsche'nin felsefi bir kategoriye dâhil edilememesinden, yazım tarzı ve üslubunun alışılmadık dışında olmasından ve ideolojik bir boyutunun olup olmadığı gibi birtakım belirsizliklerden kaynaklanır; diğer yandan Heidegger'in Nietzsche yorumunda değişime açık bir yöntemle ilerliyor olması, siyasi yönelimi ve belirsizliği, Nietzsche'yi taraflı okuyup okumadığı gibi pek çok spekülasyona davetiye çıkaran noktaların olmasından

³ Martin Heidegger, *Nedir Bu Felsefe?*, çev. Ali Irgat. (İstanbul: Afa Yayınları, 2003), 45.

⁴ Tom Rockmore, *On Heidegger's Nazism and Philosophy* (Berkeley: University of California, 1991), 144-145.

kaynaklanır. Bu bağlamda Heidegger'i Nietzsche ile yüzleştiren ana temaları belirlemek ve bu güçlüklerin izini sürmek bu çalışmanın güzergahını belirleyecektir. Bu noktada Heidegger'in siyasal angajmanının ve düşünsel değişiminin Nietzsche ile olan bağını açıklamak gerekir. Pek tabii bu, tek taraflı bir bakışın ötesine uzanmaktadır. Yukarıda ifade edildiği üzere Heidegger'in düşünsel seyrine etki eden faktörler üzerinden bir belirlenimin yanı sıra Nietzsche'nin Heidegger'e geniş bir yorumlama alanı sağlayan alışılmışın dışındaki felsefe yapma tarzı da unutulmamalıdır. Nietzsche'nin yeri ve kendi felsefi yönteminde yaşadığı değişim bütün bir Nietzsche yorumunun seyrini ve içeriğini etkilemiştir. Hal böyle olunca Nietzsche'den geriye kalan yıkıntının arasından, Heidegger'in içinde bulunduğu koşullar ve düşünsel yönelimindeki değişimlerle çıkması kolay olmayacaktır. Bu süreç, Nietzsche'yi anlama gücünü bir adım öteye taşısa da, güçlü yorumlama ve kendi felsefesini etkili bir şekilde ifade etme tarzıyla Heidegger günümüze değin etkisini sürdüren hacimli ve kapsamlı bir Nietzsche yorumu ortaya koymayı başarmıştır.

1. Heidegger'in Siyasal Angajmanı ve Düşünsel Değişiminin Nietzsche Yorumuna Etkisi

Heidegger'in Nasyonal Sosyalizm'le olan ilişkisi Nietzsche'ye olan yönelimini anlamak bakımından önemlidir. Dolayısıyla kronolojik bir dizgede ilerlemek isabetli olacaktır. Heidegger, *Kara Defterler*'inde Nazi partisine olan yönelimini şöyle anlatır: "1930-1934 yıllarında, salt metafizik (yani Varlık tarihi açısından düşünerek) Nasyonal Sosyalizmi yeni bir başlangıca geçişin vasıtası olarak gördüm ve ona bu anlamı yükledim."⁵ Bu amaç doğrultusunda Heidegger 1933'te partiye üye olur, kısa süre sonra Freiburg Üniversitesi'ne rektör olarak atanır ve 1934'te istifa eder. Heidegger parti ile bağını net bir şekilde koparmamakla birlikte "Parti'ye karşı tavrımı, toplantılarına katılmayarak, Nazi kıyafeti giymeyerek ve 1934'ten sonra derslerime Nazi selamlamasıyla başlamayı reddederek de gösterdim" der.⁶ Bu bağlamda Nietzsche'ye yönelmesinin nedenleri arasında Nazi ideolojisi ile düşünsel ayrılıkları gösterilebilir. Heidegger *Freiburg Üniversitesi Rektörüne Mektup* adlı metninde "1936'dan başlayarak, 1945'e kadar süren ve daha açık bir şekilde bir manevi direniş bildirgesi olan Nietzsche üzerine derslerime başladım. Aslında Nietzsche'yi Nasyonal Sosyalizm'e asimile etmek haksızlıktır" der.⁷ Hatta daha net bir ifadesi ölümünden sonra yayımlanan bir söyleşisinde yer alır. Heidegger şöyle der: «İşitme kabiliyeti olan herkes, bu derslerde [yani 1936'dan 1940'a kadar verilen Nietzsche üzerine dersler dizisinde] Nasyonal Sosyalizmle yüzleşmeyi işitir."⁸ Kısacası Heidegger Nasyonal Sosyalizm'e karşı bir direniş olarak Nietzsche'ye yönelmiştir. Heidegger'in rektörlük görevinden istifa etmesi aslında bir kırılmanın başlangıcı gibidir. Çünkü Heidegger Nazi ideolojisini ontolojik alana taşıyamayacağını anlamaya başlar ve manevi bir direniş olarak 1934'te Nietzsche arşivine yönelir.

Bu bağlamda Heidegger'in Nietzsche yorumunun kendi düşüncesindeki ilk işlevi diğer mevcut okumaları reddederek Alman felsefesindeki rolünü göstermektir, denebilir. Öncelikle dönemin Alman akademisinde bir nüfus mücadelesi söz konusudur. Bu mücadele, Nietzsche'nin düşüncesiyle ilgili sıradan akademik anlaşmazlıklar ve Nietzsche ile Nasyonal Sosyalizm arasındaki ilişki olarak iki faktörle sınırlıdır. Nietzsche'nin düşünceleri, Nazi devleti döneminde hem politik hem de felsefi amaçlar için faaliyet gösterir. Örneğin Lukács,

⁵ Akt. Gregory Fried, "The King is Dead: Martin Heidegger After the black notebooks" in *Reading Heidegger's Black Notebooks 1931-1941*, ed. I. Farin and J. Malpas (USA: MIT, 2015), 307.

⁶ Martin Heidegger, "Letter to the Rector of Freiburg University" in *The Heidegger Controversy: a Critical Reader*, ed. Richard Wolin (Cambridge, MA: MIT, 1993), 66.

⁷ Heidegger, "Letter to the Rector of Freiburg University," 65.

⁸ Akt. David Farrell Krell, "Heidegger, Nietzsche, Nazizm" *Heidegger ve Nazizm* içinde, ed. Ahmet Demirhan (Ankara: Vadi Yayınları, 2002), 137.

Nietzsche'yi emperyalist dönemde önde gelen bir irrasyonalist düşünür olarak yorumlar ve Nietzsche'nin Nazi düşüncesinin temellerinden biri olduğunu iddia eder. Diğer bir örnek olarak Baeumler, Nietzsche'yi bir filozof ve politikacı olarak okur. Ona göre Nietzsche ve Hitler'in görüşleri paralel düşünceler içerir.⁹ Baeumler, *Nietzsche ve Nasyonal Sosyalizm* adlı eserinde "eğer bugün 'yaşasın Hitler' diye bağıırıyorsak (...) aynı zamanda Nietzsche'ye de sesleniyoruz" der.¹⁰ Nietzsche'nin güç istenci kavramı siyasi ve askeri anlamda bir üstünlük ve hâkimiyet olarak yorumlanınca, Nasyonal Sosyalizm'in düşünsel temelleriyle kolaylıkla ilişki kurulabilir. Bu yönelimdeki en büyük etken Nietzsche'nin *magnum opus*'u olarak nitelendirilen *Güç İstenci* eseridir.

Bilindiği üzere Nietzsche'nin kaleme aldığı metinlerden oluşan bu eser, kız kardeşi Elisabeth Förster öncülüğünde Nietzsche'nin ölümünden sonra oluşturulmuştur. Nietzsche, bu isimde bir eser yazmak istediğini kız kardeşi ve annesine gönderdiği bir mektupta ifade eder. Ancak Förster'in ideolojik bakış açısı esere damgasını vurur. Nietzsche, 1886 yılında gönderdiği bu mektupta eserin dört ciltten oluşacağını ve başlığının bile korkutucu olduğunu söyler. İlk cildi *Deccal* olarak düşünür, ancak bu eseri başyapıtına dâhil etmekten vazgeçer. Sonuç olarak, Heidegger'e göre bir başyapıt olarak sunulan bu kitap Nietzsche'ye atfedilen sahte bir kitaptır.¹¹ Bu sahte kitabın kalbine yerleştirilen güç istenci kavramı ve en yüksek değerleri koyacak olan üstinsan figürü Nazi partisi için düşünsel bir temel oluşturur. Heidegger ise Nietzsche'yi ilk dersinden itibaren metafizik düşünür olarak ele alır ve sözde politik ve ideolojik bağlardan kurtarmak ister.

Heidegger'in Nietzsche yorumunu etkileyen diğer bir unsur Heidegger'in felsefesini erken dönem ve geç dönem biçiminde belirleyen "dönüş" (*kehre*) hadisesidir. 1927 yılında *Varlık ve Zaman*'ı yayımlayan Heidegger, Varlık, zaman ve Dasein arasında bir özdeşlik kurar. Varlık'ı anlamının yolu, Dasein'i kendi zamansallığından ve "orada" bulunmasından hareketle varoluşsal-ontolojik bir analize tabi tutmaktan geçer. Kısacası Varlık'ı sadece Dasein anlayabilir. Çünkü Dasein'in Varlık'la kökensel bir ilişkisi vardır. Bununla ilgili Heidegger bir dizi çözümlemeler yapar. 1930'larda ise Heidegger'in Varlık anlayışında ve Dasein'a biçtiği rolde bir değişim gözlenir. Yine Heidegger'in mesele edindiği konu Varlık'ın anlamıdır ama artık Dasein'in varoluşundan ve varoluş tarzlarından bahsetmez. Varlık'tan hareketle insan da dâhil her şeyi mistik ve şiirsel bir tarzda açıklamaya çalışır. Peki, bu düşünsel dönüşün Nietzsche ile olan ilişkisi nedir? Heidegger Nietzsche yorumunun ilk cildinde Dasein'in duygu durumlarından, otantik olma/olmama halinden, geleceğe yönelimliğinden ve olanaklarından bahseder. Bu noktada Heidegger'in *Böyle Buyurdu Zerdüş'tün "Hayal ve Bilmece Hakkında"* adlı bölümünden hareketle Nietzsche'nin an üzerine düşüncelerini analiz ettiği bölüme bakılabilir. *"Hayal ve Bilmece Hakkında"* adlı bölümde Zerdüş'tün bir cüce ile söyleşmekte ve ona en yalnız kişinin hayali olan bir bilimceden söz etmektedir. Zerdüş şöyle der:

"Şu geçide uzanan yola bak cüce" dedim: "İki yüzü vardır onun. Burada birleşir iki yol: henüz kimse bu yolun sonuna ulaşmamıştır.

Ardımızdaki şu uzun ve dar yol: Sonsuza değin uzayıp gider. Ve şu önümüzdeki uzun yol: başka bir sonsuzluktur o da.

Birbirlerini inkâr eder bu yollar; tos vururlar birbirlerine – ve burada, bu geçitte birleşirler. Geçidin adı yukarıda yazılıdır: "An."

⁹ Rockmore, *On Heidegger's Nazism and Philosophy*. 148-149.

¹⁰ Akt. Robert Bernasconi, "Heidegger, Nietzsche, National Socialism: The Place Of Metaphysics in the Political Debate of the 1930s" in *The Bloomsbury: Companion to Heidegger*, ed. François Raffoul ve Eric S. Nelson (London: Routledge, 2013), 49.

¹¹ Martin Heidegger, *Nietzsche, Vol. II, the Eternal Recurrence of the Same*, trans. David Farrell Krell. (New York: Harper and Row, 1984), 152.

Cücenin bilmeceye verdiği yanıt zamanın kendisinin dairesel olduğudur. “Her hakikat eğridir, zamanın kendi bile bir dairedir.”¹²

Bu pasaj, Heidegger’in önemle üzerinde durduğu ve her ayrıntısına kadar yorumladığı önemli bir pasajdır. Burada Zerdüşt, geçmiş ve geleceğin çarpışmasıyla ortaya çıkan an’da bir bilmecenin saklı olduğunu ifade eder. Bu bilmecenin yanıtı burada açık bir şekilde yer almasa da Heidegger tarafından sonsuz dönüş olduğu iddia edilir. Heidegger, Nietzsche’nin şimdiki an kavrayışını eksistensiyal-zamansal açıdan çözümleyeme girişir. Ona göre, Nietzsche’nin an üzerine düşünceleri geleneksel zaman anlayışını yansıtır ve an, ayının sonsuz dönüşünü belirler.

Heidegger, *Varlık ve Zaman*’da an (*Augenblick*) sözcüğünü kullanır. Bu sözcük tam anlamıyla “görme ani” (*eye-glance*) anlamına gelir ve Almandaca alışlagelen kullanımı ise şu an (*instant*) ya da an’dır (*moment*). Heidegger kararlı Dasein’in bu görme an’ında koşulların sunduğu olanakları değerlendirdiğini ve seçim yaptığını söyler. Tam bu an’da Dasein kendi olma olanağının ne olduğunu görür.¹³ Süratle geçip giden şimdiki ifade eden görme an’ında insan için olağanüstü ve ani bir deneyim söz konusudur. İnsan, bir yargılama ve istenc alanı olarak an’da yaşama istencini, onun olanaklarını ve zamansal karakterini kabullenme ve aynı zamanda kendi kaderini kabullenme kararlılığında olmalıdır. Nietzsche için an yaşamın onaylanmasının bir yankısıdır. Ancak Nietzsche’nin an’ı hareket içerir, yani üstinsan olma süreci aşamalı bir süreçtir. An’ın kendisini temsil eden geçit imgesi, bir uçtan bir uca hareket nosyonunu gerektirir.¹⁴ Nietzsche’de insanın ne olmak istediğini, ne olabileceğini ya da ne olamayacağını belirleyen an düşüncesi –metafizik kavrayıştaki şimdinin “bir göz açıp kapamalık” dilimine işaret etse de- insana kendi varoluşunun dizginlerini vermesi açısından Heidegger’in kararlı Dasein düşüncesiyle benzerlik gösterir.

Pasajda ifade edilene göre an, geçmiş ve geleceğin çarpışmasından ya da bir araya gelmesinden ortaya çıkar. Her ne oluyorsa, var olagelen her ne ise şimdinin an’ında olur. Ancak Heidegger, burada önemli bir noktaya dikkat çeker. Cüce o an’ı yaşayan değildir, ona dışarıdan bakan bir gözdür. Eğer cüce an’da durmak istiyorsa öncelikle çok daha sahici, yani açık ve asli bir biçimde “orada”, yani kendi an’ında var olmalıdır. Winchester’in de ifade ettiği üzere Heidegger’in analizine göre cüce sadece iki sonsuz yol görür, ancak onların çarpışmalarını göremez. Bir çarpışma olarak an’ı görmek bir gözlemci olmaktan daha fazlasını gerektirir. Bu çarpışma pasif bir gözlemci için değil, kendi an’ında duran kişi için görünür olabilir.¹⁵ An, ancak kendi şimdinde bulunan insan için söz konusudur. Nietzsche’nin “en yalnız kişinin bilmecesi” sözünden ya da Heidegger’in otantik Ben söyleminden bu rahatlıkla anlaşılabilir. Bu bağlamda Heidegger’in *Varlık ve Zaman*’da bahsettiği otantik zamansallık tartışması Nietzsche’nin an kavrayışı ile hesaplaşmasında belirleyici bir rol oynar.

Heidegger’e göre Dasein içinde bulunduğu an sırasında çok daha otantik biçimde var olmaktadır. Ancak varoluşsal şimdi, yani Dasein’in an’ı kendi başına bağımsız bir boyut değildir. Çünkü varoluşsal olarak sahici şimdi Ben’in gelecek ve geçmişle ilişkisi bakımından tanımlanan “durum”un şimdisi. An, süre değildir ama şimdinin zamansal bir boyutudur, yani diğer iki zaman ufkuunun yarattığıdır ya da onların kesintisiz

¹² Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, çev. Murat Batmankaya. (İstanbul: Say Yayınları, 2016), 181.

¹³ Michael Inwood, *Heidegger a Very Short Introduction* (New York: Oxford University, 1997), 82.

¹⁴ Koral Ward, *Augenblick the Concept of the ‘Decisive Moment’ in 19th- and 20th-Century western philosophy* (Aldershot: Ashgate, 2008), 36, 43.

¹⁵ James Winchester, *Nietzsche’s Aesthetic Turn: Reading Nietzsche After Heidegger, Deleuze* (Sunny: State University of New York, 1994), 18.

dinamiklerinin bir işlevidir.¹⁶ Dasein'in otantik durumu kendi varoluşuna teorik bir şema sunan, otantik davranışa yönelik aksiyomatik bir rehber değildir. Tam aksine, Dasein'in varolanlarla ve Varlık'la ilişkisinin şimdi ki an'da yaşandığı otantik olma durumudur.¹⁷ O halde otantik şimdi olarak içinde bulunulan an geçmiş ve gelecekte yalıtılmış değildir. Dasein'in zamansallığı onun ekstatik birliği olan huzur (şimdi, *Gegenwart*), istikbal (gelecek, *Zukunft*) ve oldum-olasılık (geçmiş, *Gewesenheit*) şeklinde zikredilen üç ekstazın birliği içinde meydana gelme halidir. İnsan için sahici ya da gerçek şimdiden bahsetmek istiyorsak, dünyada varolan insanın gerçek varoluşunun zamansallıkta yattığını bilmeliyiz. Bunun için "şimdi ve buraya" yönelmek gerekir. Dasein kendini otantik bir şekilde içinde bulunduğu an'da, yani "şimdi ve burada" açılar. Ancak an'ın şimdi ve burada ile sınırlı olduğu sonucuna varılmamalıdır.

İnsan, eylemleri yoluyla geçmiş ve geleceğe katılır, ama eylemler sadece geçmiş ve geleceğe bir yön ve anlam vermekle kalmaz, aynı zamanda insanı tarihe ve kendi tarihine de kaydeder. Böylece an, geride zamanı aşan bir iz ve tanıklık bırakır. Bununla birlikte insan an'da geleceğe yönelik önemli kararlar alır. Bu kararlar, basitçe burada ve şimdi olanın ötesinde kim olduğumuzu ve nasıl bir dünyada yaşamak istediğimizi belirlediğinden oldukça önemlidir.¹⁸ Kendi otantik an'ında duran böyle bir kimse geleceğe yönelik eylemler ifa eden ve aynı zamanda geçmişi onaylayıp kabul edendir.¹⁹ O halde Dasein'in kendini otantik bir şekilde açmasına, kendini anlamasına, kendi olanaklarını fark etmesine, seçim ve eylemde bulunan sahici varlık olduğunu deneyimlemesine yol açan zamanın formu şimdiki an'dır. Ama bu, geçmiş ve gelecekte yalıtılmış değildir. Dasein'in şimdiki gelecek olan bir takım tasarısı ve olanaklara doğrudur.

Bu örnek Heidegger'in ilk dönem Nietzsche yorumlarında *Varlık ve Zaman*'ın bakış açısına yerleştirilmiş bir Nietzsche olduğu izlenimi doğurur. Ancak bu yönde gelişen Nietzsche yorumu geç dönem düşüncelerinin etkisiyle ikinci cildin başında ortadan kaybolur. Artık burada zamanın boyutları arasında meydana gelen çarpışmadan, yani an'dan, bu çarpışmada neyin gelip gelmeyeceği üzerine seçim yapma olanağından bahsetmez. Başka bir deyişle insanın nasıl bir varlık olduğu, diğer varolanlar içindeki konumu ve bu bağlamda Varlık sorunu giderek gözden kaybolur. Artık Heidegger'e göre varolan her şey insanın kendi güç istencini daha yükseğe taşıma uğrunda kullanabileceği araçlara dönüşmüştür. Dolayısıyla Heidegger'in güç istenci ve sonsuz dönüş arasında kurduğu ilişkinin seyri modern teknoloji, araçsallaşma ve öznellik gibi meselelere doğru evrilir. Örneğin Heidegger, "Nietzsche'nin nihilizm anlayışı nihai olarak nihilisttir" der.²⁰ Çünkü Nietzsche'nin felsefesiyle birlikte modernliğin özneye biçtiği ayrıcalık ve üstünlük, bilgi yoluyla edinilen hakikatin kesinliği ve değerleyici düşüncenin her şey üzerindeki egemenliği varolanları ve hatta insanın kendisini bile nesneleştirerek nihilizmin şiddetlenmesine neden olur. Güç istencinin yeni değerlemenin ilkesi ve temeli olması insana yıkıcı ve yok edici bir güç verir. Güç istenci bütün eylemlerinde kendini haklı çıkarır. Bu kavrayışa göre yaşamın korunması ve artırılması için konulan her değer gerekli ve faydalıdır.

Heidegger'in siyasal angajmanı ve kendi düşünce yapısındaki dönüşümü Nietzsche'yi farklı yorumlamasına neden olsa da Nietzsche'nin felsefesinin bu farklılığı besleyen systemsiz ve muğlak fragmental yapısını ve aforizmalara dayalı şiirsel dilini de unutmamak gerekir. Hal böyle olunca Nietzsche'nin felsefesi pek çok

¹⁶ Hans Jonas, *The Gnostic Religion* (Boston: Beacon, 2001), 336.

¹⁷ James Magrini, "Anxiety' in Heidegger's Being and Time: the Arbinger of Authenticity," *Philosophy Scholarship* 15, (2006): 85.

¹⁸ Akt. Ingo Farin, "Heidegger and Hegel: the time of life & the time of life-philosophy," *Parrhesia* 15, (2012): 31.

¹⁹ Heidegger, *Nietzsche, Vol. II, the Eternal Recurrence of the Same*, 56.

²⁰ Martin Heidegger, *Nietzsche, Vol. IV, Nihilizm*, trans. Joan Stambaugh. (San Francisco: Harper & Row, 1982), 22.

farklı yoruma zemin hazırlar. Öyle ki Nietzsche bir yaşam filozofu, bir şair-filozof, bir siyasi figür ya da Heidegger'in iddia ettiği gibi bir metafizik düşünür olarak karşımıza çıkabilir. Heidegger'in Nietzsche'yi hangi gerekçeler ile metafizik bir düşünür ilan ettiği meselesi, Nietzsche'nin felsefe yapma tarzının böylesi bir yoruma müsaade ediyor olması dikkate alınarak ayrı bir başlık altında incelemek uygun olacaktır.

2. Nietzsche'nin Felsefi Üslubunun Heidegger Yorumuna Etkisi

Nietzsche'nin alışılmıştın dışında felsefe yapma tarzı felsefesini anlama ve yorumlama noktasında farklı bakış açılarına yol açmıştır. Heidegger'in Nietzsche'yi metafizikçi ilan eden yorumu ise en dikkat çekici ve en çok eleştiri alan yorumlar arasında yer almıştır. Heidegger, *Nietzsche* adlı eserinin daha ilk cümlelerinde Nietzsche'yi metafizik düşünür olarak ilan eder. Hatta Heidegger'in tüm eseri boyunca Nietzsche büyük bir metafizik düşünür olarak karşımıza çıkar. Heidegger, öncelikle güç istenci kavramına odaklanır ve Nietzsche'nin felsefesindeki bütün temel düşünce ve kavramların güç istencinin bir türevi olarak metafizik olduğunu iddia eder.

Heidegger, *Güç İstenci*'nin 693 numaralı pasajında geçen "Varlığın en içsel özü güç istenciye" cümlesini ele alır ve Nietzsche'nin burada güç istenci kavramıyla varolanların özünü ifade ettiğini savunur. Varlık, varolanların varlığı olduğuna göre güç istenci varlığın kendisini ifade edecektir.²¹ Bu durumda güç istenci, varolanların temel niteliğine dair kapsayıcı ve evrensel bir bakış sunar. Heidegger, güç istencinin bu metafizik karakterinden dolayı Nietzsche'nin felsefesine güç istenci metafiziği ya da istenç metafiziği der. Heidegger'e göre Platon'dan Nietzsche'ye kadarki bütün Batı düşüncesi metafiziksel düşünme tarihidir. Bu tarihin her dönemi kendi metafizik düşünme yapısı üzerine kuruludur. Nietzsche'nin metafizik ilkesi, Platon'dan beri sadece Batı metafizik geleneği ile süreklilik arz etmekle kalmaz, aynı zamanda böyle bir gelenekte belirleyici bir durumu, yani 'tamamlama'yı (*completion*) veya 'sona erme'yi (*ending*) de temsil eder.²² Nietzsche, metafizik düşünme yapısını tamama erdirir. Tamamlamadan kasıt, eksik olan kısma ekleme yapmak ya da şimdiye kadar ihmal edilen boşluğu doldurmak değildir. Tamamlama, varolanların tüm özsel güçlerinin gelişimi anlamına gelir. Bu düşünce şimdiye kadarki metafiziksel düşüncelerle karşılaştırıldığında yeni bir şeye işaret eder. Nietzsche'nin bir bütün olarak varolanları güç istenci olarak düşünen düşüncesi şimdiki ve gelecekteki çağın metafiziksel temelini görünür kılar. Güç istenci düşüncesiyle metafiziksel düşünme kendi kendini sonlandırır.²³ Dolayısıyla bütün olanaklar tükenir. Peki, bunu nasıl anlamak gerekir? Heidegger, Nietzsche'nin sonsuz dönüş düşüncesiyle birlikte geleneksel metafiziğin hakikat tasarımının üzerine kurulduğu alanları, yani ayrı ayrı düşünülen Oluş ve Varlık alanlarını yok eder. Oluş ve Varlık sonsuz dönüş kavramında bir araya gelir. Böylelikle sonsuz dönüş, kalıcılık anlamında Varlık'ı, değişim anlamında Oluş'u içerir. Varolanlarda değişmez, kalıcı, sabit olan şey, yani öz, güç istencidir. Dolayısıyla varlıklar bir yandan güç istenci karakteri sergileyen diğer yandan değişim ve dönüşüme tabi olan şeyler haline gelir. Peki, Nietzsche'nin geleneksel anlamdaki metafiziksel ayrımı geride bırakmasıyla metafizik tamamen ortadan kalkmıştır denebilir mi? Aslında Nietzsche'nin amaçladığı şey budur, yani fizik ötesi bir dünyanın ölçüt ve değer koyucu vasıflarıyla birlikte

²¹ Martin Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, trans. David Farrell Krell. (New York: Harper and Row, 1979), 61.

²² Robert B. Pippin, "Nietzsche, Heidegger, and the Metaphysics of Modernity" in *Nietzsche and Modern German Thought*, ed. Keith Ansell-Pearson (London: Routledge, 1991), 286.

²³ Martin Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, trans. Joan Stambaugh, David Farrell Krell, and Frank A. Capuzzi. (New York: Harper and Row, 1987), 7-8.

tüm etkilerini de yok etmeyi amaçlar. Ancak Heidegger'e göre Nietzsche geleneksel metafiziği bütünüyle silip atamaz.

Heidegger, Nietzsche'nin metafiziğinin iki anahtar terimi olarak yorumladığı güç istenci ve sonsuz dönüş kavramlarının yeni bir şey ortaya koymadığını ifade eder. Ama yine de eskiden beri metafizik için öncü bir temayı, yani şeylerin kendi varlıklarında öz ve varoluş yoluyla tanımlanması anlayışını sonlandırır.²⁴ Çünkü varolanların gerçekte ne oldukları belirlenirken onların özü ve varoluşları hakkında bir ayrıma gidilmez. Öz ve varoluş arasındaki öncelik sonralık sıralaması ortadan kalkar. Varolan her şey bir yönüyle güç istenci olan özü ve diğer yönüyle sonsuz dönüş olan varoluşu barındırır. Böylece varolanlar arasındaki farklılık ortadan kalkar.

Bir yandan geleneksel metafizik Nietzsche ile sona ererken, güç istenci ve sonsuz dönüş kavramları metafizik gelenekten gelen varoluş-öz ayrımının farklı bir ad ve bağlamda yeni bir sunumu olarak yeni bir metafiziğin kapısını açar. İşin özünde ise Nietzsche bu kavramları metafizik bir temelde düşünerek geleneğin çizgisinde kalmaya devam eder. Nietzsche, varolanların Varlık'ını güç istenci olarak ve varolanların *existentia*'sını aynının sonsuz dönüşü olarak belirleyerek, Batı metafizik geleneğinin tutsağı haline getirir.²⁵ Nietzsche güç istenci ve sonsuz dönüş ilkeleriyle aslında metafiziği yıkmamış, tam aksine onu daha da sağlamlaştırmıştır.

Heidegger'in Nietzsche'yi metafizik düşünür olarak ilan edişi -her ne kadar karşı çıkışlara yol açsa da- kendi temel ontolojisinin yardımı ile ortaya koymuş olduğu güçlü bir argümandır. Buna yol açan en temel ifadelerden biri Nietzsche'nin Varlık'ın güç istenci olduğu yönündeki ifadesidir. Nietzsche'nin yorumlamaya müsait olan bu ifadesi Heidegger tarafından onun metafizik düşünür olduğu yönündeki iddiasının kilit noktası olmuştur.

Buraya kadar Heidegger'in Nietzsche yorumuna etki eden ya da yön veren unsurları açıklamış bulunmaktayız, şimdi asıl meseleye geçebiliriz. Nietzsche Heidegger'i neden mahvetmiş olabilir?

3. "Nietzsche Beni Mahvetti!"

Heidegger'in öğrencisi ve dostu olan Gadamer'in aktardığına göre, Heidegger, Nietzsche üzerine çalışmaları sonucunda duyduğu üzüntüyü "Nietzsche beni mahvetti!" sözü ile dile getirmiştir. Gadamer bunu bizzat Heidegger'den değil, oğlundan işitir.²⁶ Diğer yandan iki ciltlik *Nietzsche* eserlerinin yayımlanmasında Heidegger'le çalışan Pöggeler'in ifade ettiğine göre Heidegger'in karısı bunalımının tekrar etmesinden endişe duyar ve ciltler üzerinde çalışmaması konusunda ısrar eder.²⁷ Gadamer'in aktardığı bu hayıflanmanın bir söylenti olmadığı düşünülürse, durum daha karmaşık bir hal alır. Heidegger neden "Nietzsche beni mahvetti!" demiş olabilir? Yoksa Heidegger başarısızlığa mı uğradı? Ya da uzun süre Nietzsche'yi anlama ve yorumlama ile meşgul olduğundan zihinsel ve bedensel bir yorgunluk mu yaşadı? Bu sözün politik bir bağlamı olabilir mi? Ya da bu söze fazla bir anlam yüklememek mi gerekir? Bu sorular bağlamında mesele üzerine çeşitli yorumlar mevcuttur.

²⁴ Karl Löwith, *Nietzsche's Philosophy of the Eternal Recurrence of the Same* (London, England: University of California, 1997), 228.

²⁵ Bernd Magnus, *Heidegger's Metahistory of Philosophy: Amor Fati, Being and Truth* (Springer Netherlands: Springer, 1970), 128.

²⁶ Babette Babich, "Greek bronze: Holding a mirror to life," *Yearbook of The Irish Philosophical Society* (2007): 58.

²⁷ Akt. Michael E. Zimmerman, "Heidegger'in Nietzsche Yorumunun Gelişimi" *Cogito Heidegger Özel Sayısı* içinde, ed. Şeyda Öztürk (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 266.

Heidegger “Nietzsche beni mahvetti!” derken, Nietzsche’nin tamamlamadan bıraktığı meselelerin kendisinden sonra da bitmemiş olduğu hissine atıfta bulunuyor olabilir. Yine de kimi Heidegger yorumcuları örneğin, v. Herrmann aynı fikirde değildir. Ona göre Heidegger bu sözünü Nietzsche’nin kendini çok yordüğünü kasteder.²⁸ Zimmerman’a göre ise Heidegger 1937-1938’de Hitler’i ve devrimi yanlış değerlendirdiğine ve olumlayıcı Nietzsche yorumunu daha fazla sürdüremeyeceğine karar verdikten sonra tükenmişlik ve umutsuzluktan çökmüştür.²⁹ Haase’ye göre «Nietzsche beni mahvetti!» sözünün Heidegger’in kullandığı yöntem bağlamında bir anlamı vardır. Heidegger’e göre Nietzsche’nin yorumunda her şey değişime açıktır ve sadece bu perspektiften bakıldığında, Heidegger’in 1930’lardan 1950’lere kadar olan Nietzsche yorumlarındaki belirsizliğin kavrayış değişiklikleri ya da odaklanma ile hiçbir ilgisi yoktur ama herhangi bir felsefi metnin ne ortaya koyduğu ile ne ortaya koyabileceği arasındaki herhangi bir meziyetin belirsizliğini yansıtır. Öyle ki, bu belirsizlik herhangi bir felsefi düşüncenin kökeninde olmasaydı, Platon, Aristoteles veya Batı felsefesinin büyük filozoflarının eserleriyle ilgilenilmezdi. Bunların halen bizimle konuşuyor olması ya da Nietzsche’nin ifadesiyle kanlarının hala damarlarımızda akması tam olarak bu farkta yatar. Nietzsche’nin felsefesiyle ilgili olarak bu farkı çözmek için ya klasik hermeneutik yöntemi uygulamak gerekir, yani metni olabildiğince güçlü hale getirme ve metinde kendi sorunlarına çözüm bulma çabası gerekir veya hesaplaşma/karşılaşma (*encounter, Auseinandersetzung*) yolunu seçmek gerekir, yani felsefi metinleri muhalefete zorlamak gerekir. İlki, metni önce uygun hale getirir ve sonra onu terk eder. İkincisi, metnin kendisi gibi olmasına izin vermeye çalışır. Bu nedenle, Heidegger’i yöntem tercihinden dolayı eleştirmeden önce bunun keyfi bir karar olmadığı hem Nietzsche hem de Heidegger’in tarihsel eğilimlerine dayandığı akılda tutulmalıdır. Bu yöntem, Nietzsche’nin kendi okumalarına uyguladığı ve okuyucularından talep ettiği bir yöntemdir. Nietzsche şöyle der: “Hayatım şimdi her şeyin anladığımdan farklı olabileceği arzusundan ibaret; ve birisi benim ‘gerçeklerimi’ inanılmaz kılacak.” Diğer yandan Heidegger, “gerçekte, bir düşünürün düşüncesi ile bu düşünceyi sorgulayan çekişmeden başka uygun bir karşılaşma şekli yoktur” der. Heidegger, Nietzsche yorumunda kendi kaderinin değişikliğe açık olduğunu ve ayrıca bu yorum sırasında Nietzsche’nin metinlerinin nihai gerçeğini ortaya koyma iddiasında olamayacağını açıkça ifade eder.³⁰ Kuşkusuz Heidegger, Nietzsche’yi kendi felsefesiyle hesaplaşmaya zorlayan bir tavırla okur. Heidegger, Nietzsche üzerine bir pasajında, sadece metne bağlı kalmamak gerektiğini, ölçüyü aşmamak şartıyla, metne birtakım dipnotlar da düşmek gerektiğini ifade eder. Bu şekilde ortaya çıkacak doğru yorumlama ile metin başka türlü anlaşılacaktır ama bu, yorumlanan metin üzerine düşünmede, farklı bir düşünce izleği çizmeyen, yani aynı ile buluşan bir başka düşünce olacaktır.³¹ Heidegger’in Nietzsche yorumu boyunca benzer ifadeler yer alır. Bir başka örnek olarak Heidegger şöyle der: “Nietzsche’de özsel olan şeyi onun ötesine geçerek daha açık hale getirmeye çalışmalıyız.”³² Heidegger, Nietzsche’nin ortaya koyduğu düşünceyi daha da ileriye taşımak, Nietzsche’nin söylemek isteyip de söyleyemediklerini dile getirmek ve böylelikle varlık analizini daha da ilerletmek ister. Bu bağlamda Heidegger’in Erken Grek düşüncesi ile ilişkili yeni ilkeler kurma çabası Nietzsche üzerine çalışmalarında görülebilir. Heidegger, 1936’da Nietzsche derslerine başladığı zaman daha çok onu anlama ve tamamlama çabasıdadır. 1937 ve 1938 ders yıllarından

²⁸ Tere Vadén, *Heidegger, Žižek and Revolution* (Rotterdam: Sense Publishers, 2014), 96.

²⁹ Zimmerman, “Heidegger’in Nietzsche Yorumunun Gelişimi,” 259.

³⁰ Ullrich Haase, “Δ#κῆ and *Iustitia*, or: Between Heidegger and Nietzsche,” *Journal of the British Society for Phenomenology* 38/1, (2007): 21-22.

³¹ Martin Heidegger, *Nietzsche’nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*, çev. Levent Özşar. (Bursa: Asa Yayınları, 2001), 15.

³² Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 123.

sonra Heidegger'in, Nietzsche'ye karşı eleştirel ve sert bir tavır aldığı ve son ciltlerde bu değişimin daha net hissedildiği söylenebilir.

Heidegger'in Nietzsche yorumunda sıklıkla ifade ettiği bir nokta vardır. Ona göre Nietzsche'yi anlayabilmek için düşündüğünden daha fazlasını düşünmek gerekir. Heidegger neden böyle düşündüğüne dair *Düşünmek Ne Demektir?* adlı eserinde şöyle der: "Nietzsche asıl düşünmüş olduğu şeyleri Zerdüşt'ten sonra hiç yayımlamadı ve bu, kolayca bizim dikkatimizden kaçıyor. Zerdüşt'ten sonraki yazılarının hepsi münazara yazılarıdır; bağırımlardır." Oysa Nietzsche "En sessiz sözlerdir, fırtınayı getiren. Güvercinin ayaklarıyla gelen düşünceler dünyayı yönetiyor" der.³³ Nietzsche *Böyle Buyurdu Zerdüşt* eserini 1883 yılında yazamaya başlar ve 1885'te eserinin tamamını yayımlar. 1889'da akıl sağlığını kaybeder ve bir kliğine yatırılır. Heidegger, Nietzsche'de düşünme ve bunu yazıya dökme arasındaki kopukluğun *Zerdüşt*'ten sonra bariz bir şekilde görünüşe çıktığı kanaatindedir. Bu nedenle Nietzsche daha dikkatli bir okuma ve yorumlama gerektirir. Heidegger'in özellikle üzerinde durduğu *Güç İstenci* adlı eser 1883-1888 yılları arasında Nietzsche'nin kaleme aldığı notlardan derlenmiştir. Kısacası eserin büyük bir kısmı Nietzsche'nin zihinsel yetilerinde zayıflama görüldüğü yıllara denk gelir. Nietzsche'nin akıl sağlığını kaybediyor olması onun eserlerine daha temkinli yaklaşmak için bir neden olabilir. Ancak Heidegger, genel anlamda Nietzsche'nin eserlerinde söylenmeyen, gizli kalan ve hatta Nietzsche'nin dahi fark etmediği düşünceler görür. Örneğin, Heidegger şöyle der: "her büyük düşünür daima doğrudan konuştuğundan kökensel olarak bir adım ötesini düşünür. Bu nedenle yorumumuz onun tarafından söylenmemiş olanı söylemeye çalışmak olmalıdır."³⁴ Söylenmeden kalan Nietzsche'nin felsefesinde üç şeye karşılık gelir. İlk olarak, Nietzsche'nin söylemediği şey yayımlamadığı metinleridir, yani *Nachlass*'larıdır. İkinci olarak, "söylenmemiş" sözcüğü bütün Batı metafizik geleneği boyunca söylenmeden kalan Varlık'a gönderme yapar. Son olarak ve en önemlisi, söylenmemiş olan söylenmesi muhtemel olanı ifade eder. Bu bağlamda bir filozofu anlamak için Varlığın örtük anlayışını yeniden inşa etmeye ve açık hale getirmeye çalışmak gerekir.³⁵ Bu doğrultuda Heidegger'in Nietzsche yorumu, onun düşünülmeyen düşüncesini ve açıkça dile getirmediği metafizik özü yeniden düşünüp ele almaktadır. Ona göre, Nietzsche'nin gerçek felsefesi, *Güç İstenci*'ne dair notlarını ve taslaklarını ele alınca ortaya çıkacaktır. Çünkü şu an ki -*Nachlass*'lardan elde edilen- haliyle *Güç İstenci* kitabı bazı parçaları açıkta bırakmakta ve Nietzsche'nin metafiziğinin özsel yapısını kavramayı zorlaştırmaktadır.³⁶ Böylesi bir çalışma iki açıdan önem taşır: Öncelikle Heidegger, Nietzsche'nin metafiziğin tarihsel yolu üzerindeki belirsiz konumunu tayin edebilir. İkinci olarak, Heidegger için kendi konumunu kestirmesinin ve kendi düşünme görevini ayırt edebilmesinin yolunu gösterebilir.³⁷

Sonuç

Heidegger felsefe tarihi boyunca kendi temel ontolojisine iz bırakabilecek ya da ona doğru bir yol alabilecek büyük düşünürleri yorumlamıştır. Nietzsche ile olan ilişkisi ise biraz daha çetrefilli görünmektedir. Öyle ki, Heidegger'in *Nietzsche* eserinin ilk cildi ile ikinci cildi arasındaki farklılıklar, üzerine düşülmesi gereken birtakım sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu tarz sorunların nedenlerine ulaşmak amacıyla bu çalışmada hem Heidegger'den hem de Nietzsche'den kaynaklı unsurlara dikkat çekilmiş ve Heidegger'in uzun, derin-

³³ Martin Heidegger, *Düşünmek Ne Demektir?*, çev. İlhan Turan. (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2019), 86.

³⁴ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 134.

³⁵ Smith Toby, "Nihilism in Nietzsche, Heidegger and Levinas" (Unpublished Doctoral Thesis, Durham University, 2006), 101.

³⁶ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 13.

³⁷ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 232.

likli ve karmaşık Nietzsche yorumunu bir temele bağlamak amaçlanmıştır. Bu sayede Heidegger'e atfedilen "Nietzsche beni mahvetti!" sözünün haklılık payı araştırılmıştır. Sonuç olarak Heidegger'e atfedilen bu söz şöyle bir bağlama oturtulabilir: Heidegger'in Nietzsche ile hesaplaşmasının uğrak noktalarına kısaca göz atmak gerekirse; Heidegger'in Nasyonal Sosyalizm'le ilişkisi, Nietzsche'ye yönelimi, kendi temel ontolojisinin rehberliğinde Nietzsche'yi anlama ve yorumlama girişiminin ardından düşünsel kavrayışında yaşadığı "dönüş" ile Nasyonal Sosyalizm'le daha şiddetli bir kopuş içine girmesi sonucunda, Nietzsche yorumunun seyirinin Varlık'ın hakikati, makineleşme, yıkım metafiziği yönünde ilerlemesi. -bütün bunlar görece önemli olabilir. Diğer yandan Nietzsche'nin felsefesinden kaynaklanan sorunlar da durumu ayrıca zorlaştırmaktadır. Heidegger'in ifade ettiği gibi *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'ten sonra Nietzsche'nin daha karanlık ve belirsiz metinler ortaya koyması, *Güç İstenci* kitabının Nietzsche tarafından oluşturulmamış olmasından kaynaklı Nietzsche'nin felsefesini doğru anlayamama sorunu, bütün bunlar Heidegger'in Nietzsche'nin felsefesinde yolunu bulmasını daha da zorlaştırmış olabilir. Bu uzun soluklu eser, Heidegger'in Nietzsche'yi kimi zaman diyaloga kimi zaman çarpışmaya zorlamasıyla daha karışık bir hal alır. Buna rağmen Heidegger, Nietzsche'nin geride bıraktığı yıkıntılar arasında yolunu bulmak için uğraşır ve bu şekilde kendi varlık anlayışına da katkıda bulunur. Çok yönlü düşünülünce, Nasyonal Sosyalizm'in pençesinden Nietzsche'yi kurtarma ve aynı zamanda Nietzsche'nin felsefesiyle bir hesaplaşma içine girme ve bu esnada kendi ontolojisine çıkan yolları döşeme çabası Heidegger'i yormuştur, denebilir. Bu bağlamda Haase'nin yorumu "Nietzsche beni mahvetti!" sözüne makul bir açıklama getirmektedir, ancak kanaatimizce okuyucuyu doyuma ulaştırmamaktadır. Heidegger'in hermeneutik tavrı ve Nietzsche'nin değişime açık felsefesi, örneğin Heidegger'in neden güç istenci kavramı üzerine farklı iki yorum geliştirdiğini ve onlar arasındaki sıralamanın neden öyle olması gerektiğini açıklamaz. Dolayısıyla bu makalede ele alınan Heidegger'in politik ve düşünsel kavrayışındaki değişimler, Heidegger'in Nietzsche yorumu sonucunda yaşamış olduğunu varsaydığımız haletiruhiyeyi açığa çıkarabilecek tamamlayıcı argümanlar sunmaktadır.

Kaynakça

- Babich, Babette. "Greek bronze: Holding a mirror to life," *Yearbook of The Irish Philosophical Society* (2007): 1-30.
- Bernasconi, Robert. "Heidegger, Nietzsche, National Socialism: The Place Of Metaphysics in the Political Debate of the 1930s" in *The Bloomsbury: Companion to Heidegger*, Editör: François Raffoul ve Eric S. Nelson, 40-55. London: Routledge, 2013.
- Farin, Ingo. "Heidegger and Hegel: the time of life & the time of life-philosophy," *Parrhesia* 15, (2012): 23-34.
- Fried, Gregory. "The King is Dead: Martin Heidegger After the *black notebooks*" in *Reading Heidegger's Black Notebooks 1931-1941*, Editör: I. Farin and J. Malpas, 45-56. USA: MIT, 2015.
- Haase, Ullrich. "Δ#κη and Iustitia, or: Between Heidegger and Nietzsche," *Journal of the British Society for Phenomenology* 38/1, (2007): 18-36.
- Heidegger, Martin. "Letter to the Rector of Freiburg University" in *The Heidegger Controversy: a Critical Reader*, Editör: Richard Wolin, 61-66. Cambridge, MA: MIT, 1993.
- Heidegger, Martin. *Düşünmek Ne Demektir?*. Çeviren: İlhan Turan, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2019.
- Heidegger, Martin. *Nedir Bu Felsefe?*. Çeviren: Ali Irgat, İstanbul: Afa Yayınları, 2003.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*. Trans: David Farrell Krell, New York: Harper and Row, 1979.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche, Vol. II, the Eternal Recurrence of the Same*. Trans: David Farrell Krell, New York: Harper and Row, 1984.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche, Vol. IV, Nihilizm*. Trans: Joan Stambaugh, San Francisco: Harper & Row, 1982.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, trans. Joan Stambaugh

- ugh, David Farrell Krell, and Frank A. Capuzzi, New York: Harper and Row, 1987.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*. Çeviren: Levent Özşar, Bursa: Asa Yayınları, 2001.
- Inwood, Michael. *Heidegger a Very Short Introduction*. New York: Oxford University, 1997.
- Krell, David Farrell. "Heidegger, Nietzsche, Nazizm" *Heidegger ve Nazizm* içinde, Editör: Ahmet Demirhan, 137-158. Ankara: Vadi Yayınları, 2002.
- Löwith, Karl. *Nietzsche's Philosophy of the Eternal Recurrence of the Same*, London, England: University of California, 1997.
- Magnus, B. *Heidegger's Metahistory of Philosophy: Amor Fati, Being and Truth*. Springer Netherlands: Springer, 1970.
- Magrini, James. "Anxiety' in Heidegger's Being and Time: the Arbinger of Authenticity," *Philosophy Scholarship* 15, (2006): 77-86.
- Nietzsche, Friedrich. *Böyle Buyurdu Zerdüşt*. Çeviren: Murat Batmankaya, İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- Pippin, Robert B. "Nietzsche, Heidegger, and the Metaphysics of Modernity" in *Nietzsche and Modern German Thought*, Editör: Keith Ansell-Pearson, 170-289. London: Routledge, 1991.
- Rockmore, Tom. *On Heidegger's Nazism and Philosophy*. Berkeley: University of California, 1991.
- Toby, Smith. "Nilhilism in Nietzsche, Heidegger and Levinas." Unpublished Doctoral Thesis, Durham University, 2006.
- Vadén, Tere. *Heidegger, Žižek and Revolution*. Rotterdam: Sense Publishers, 2014.
- Ward, Koral. *Augenblick the Concept of the 'Decisive Moment' in 19th- and 20th-Century western philosophy*. Aldershot: Ashgate, 2008.
- Winchester, James. *Nietzsche's Aesthetic Turn: Reading Nietzsche After Heidegger, Deleuze*. Suny: State University of New York, 1994.
- Zimmerman, Micheal E. "Heidegger'in Nietzsche Yorumunun Gelişimi" *Cogito Heidegger Özel Sayısı* içinde, Editör: Şeyda Öztürk, 280-299. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.